

KONŠTRUKCIA VYBRANÝCH TRESTNÝCH ČINOV SO ZAMERANÍM SA NA ZNAK PRÍČINNEJ SÚVISLOSTI (RESP. OBJEKTÍVNU STRÁNKU SKUTKOVEJ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU)

JUDr. Stanislav Mihálik, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
stanislav.mihalik@flaw.uniba.sk

Konštrukcia vybraných trestných činov so zameraním sa na znak príčinnej súvislosti (resp. objektívnu stránku skutkovej podstaty trestného činu)

Autor sa v príspevku zameriava na konštrukciu vybraných trestných činov obsiahnutých v Trestnom zákone a Trestním zákoníku so zameraním sa na znak príčinnej súvislosti (resp. širšie v spojitosti s objektívnou stránkou skutkovej podstaty trestného činu). Vychádza pritom zo základného predpokladu, že príčinná súvislosť je rovnako obligatónnym znakom skutkovej podstaty trestného činu, ako konanie a následok (resp. iné znaky skutkovej podstaty), čo by malo byť primerane pretažené do znenia trestných činov. Uvedená analýza je zameraná na dve skupiny trestných činov, (vybrané) trestné činy proti životu a majetku, je preto ideálnym východiskom pre vyslovenie čiastkového záveru, či je objekt trestného činu v súvislosti s konštrukciou vybraných trestných činov diferenciacným kritériom.

La construction de certaines infractions pénales visant sur le lien de causalité (c'est à dire l'aspect objectif de l'élément constitutif d'une infraction pénale)

L'auteur se concentre dans sa publication sur la construction de certaines infractions pénales se trouvant en Code pénal en visant sur le lien de causalité (c'est à dire en connexion avec l'aspect objectif de l'élément constitutif d'une infraction pénale). Il se fonde sur la prémisse fondamentale selon laquelle le lien de causalité est une partie obligatoire d'un élément constitutif d'une infraction pénale aussi que l'acte et la

conséquence (ou bien d'autres signes d'un élément constitutif). Cela devrait se refléter dans une texte des infractions pénales. L'analyse citée se focalise sur deux groupes des infractions pénales c'est-à-dire les infractions portant atteinte à la vie et les atteintes aux biens. C'est donc un point de départ idéal pour exprimer une conclusion partielle sur la question si l'objet de l'infraction pénale en relation avec la construction de certaines infractions pénales est un critère de différenciation.

Construction of selected criminal offenses with a focus on the sign of causation (or the objective element of the subject matter of the crime)

The author focuses on the construction of selected criminal offences contained in the Criminal Code of Slovak Republic and the Criminal Code of Czech Republic with a focus on the sign of causation (or broader in connection with the objective aspect of the crime). It is based on the basic premise that a causal link is as obligatory a factual element of a criminal offense as action and consequence (or other elements of a subject matter of a crime), which should be adequately translated into the wording of criminal offenses. The above analysis is focused on two groups of crimes, (selected) crimes against life and property, and is therefore an ideal starting point for expressing a partial conclusion as to whether the object of the crime is a differentiation criterion in connection with the construction of selected crimes.

Kľúčové slová: príčinná súvislosť, vyjadrenie príčinnej súvislosti, kauzálne slovesá, trestné činy proti životu, trestné činy proti majetku

Les mots clés: le lien de causalité, l'expression d'un lien de causalité, les verbes causales, les infractions portant atteinte à la vie, les atteintes aux biens

Keywords: causal connection, expression of causal connection, causal verbs, crimes against life, crimes against property

Úvodom

V rámci predkladaného príspevku sa zameriame na konštrukciu vybraných skutkových podstát trestných činov so zameraním sa na kauzálny nexus, resp. jednotlivé znaky objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu. K uvedenému pristupujeme z dvoch základných dôvodov. Tým prvým je fakt, že kým sa vo vedeckej literatúre stretávame s otázkami, ktoré sa dotýkajú príčinnej súvislosti z hľadiska generálneho, resp. ktoré v súvislosti s príčinnou súvislosťou môžeme označiť za otázky všeobecné (resp. dotýkajúce sa všeobecnej časti

Trestného zákona),¹ v ďalšom texte sa zameriame na otázky konkrétnejšie, na príčinnú súvislosť v spojitosti s konkrétnymi vybranými skutkovými podstatami trestných činov. Druhý základný bod je rozsah problematiky, na ktorú sa zameriame. Na danom mieste je však potrebné zdôrazniť, že sme sa rozhodli rozšíriť nami skúmané otázky na celú objektívnu stránku trestného činu, nakoľko jednotlivé komponenty objektívnej stránky (konanie, následok a príčinná súvislosť) sú vzájomne previazané a ich separátne skúmanie, osobitne s ohľadom na aplikačnú rovinu, by bolo náročné a zrejme aj kontraproduktívne.

Pokiaľ ide o skúmanú bázu, v rámci zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“ alebo „TZ“) sme vybrali šesť trestných činov, konkrétne trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144 TZ (spolu s trestným činom vraždy podľa § 145 TZ s ohľadom na konštrukciu objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu), trestný čin usmrtienia v zmysle § 147 a 148 TZ, trestný čin zabitia v zmysle § 149, trestný čin ublíženia na zdraví v zmysle § 155-158 TZ (opätovne s ohľadom na konštrukciu objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu), trestný čin porušovanie povinnosti pri správe cudzieho majetku v zmysle § 237 a 238 TZ a trestný čin zvýhodňovanie veriteľa v zmysle § 240 TZ. V rámci zvolených poruchových trestných činov sme sa potom zamerali na ich objektívnu stránku, s ohľadom na rovinu doktrinálnu a aj aplikačnú, primárne na vyjadrenie objektívnej stránky (osobitne s ohľadom na vnímanie znaku príčinnej súvislosti), zamerali sme sa na to, akým spôsobom je v rámci skutkovej podstaty vyjadrený kauzálny vzťah, resp. akým spôsobom dochádza k spájaniu podmienok objektívnej reality v konkrétnom prípade (a v konečnom dôsledku teda aj k vyvodzovaniu trestnoprávej zodpovednosti).

Vyjadrenie objektívnej stránky vybraných trestných činov je zaujímavé z toho dôvodu, že na jednej strane ide o skupinu trestných činov, v rámci ktorých je vyjadrený z hľadiska objektívnej stránky len následok (napr. trestný čin vraždy), na strane druhej ide o trestné činy, v rámci ktorých je vyjadrený ako trestnoprávne relevantný následok, tak je špecifikované aj trestnoprávne relevantné konanie (príkladom je vybraný trestný čin porušovanie povinnosti pri správe cudzieho majetku). Domnievame sa, že prvá vyjadrená skupina trestných činov nesporne odôvodňuje danosť príčinnej súvislosti ako znaku trestného činu, nakoľko pokiaľ nie je vyjadrené ani konanie, ani príčinná súvislosť, neznamená to, že by neboli komponentom trestného činu, znamená

¹ Príkladom môže byť pokrytie príčinnej súvislosti zavinením či problematika pretrhnutia príčinnej súvislosti.

to, že k nim je potrebné pristupovať (resp. k procesu ich zisťovania) v zmysle doktrínálnych východísk. Práve v takomto prípade sa odráža metóda poznávania kauzálneho vzťahu cez následok k príčine (teda k javu, ktorý za bežných podmienok mohol vyvolať skúmaný následok, hoci do úvahy je potrebné brať konania bežné, náhodilé aj náhodné), až po identifikáciu príčinnej súvislosti. Uvedené má nesporne význam aj vo vzťahu k preukazovaniu objektívnej stránky trestného činu v konkrétnom prípade, nakoľko jednotlivé aspekty nie je možné skúmať osobitne, to však neznamená, že príčinná súvislosť by bola opomínaná a vnímaná len ako fakultatívny znak, je vyjadrená v kauzálnom vzťahu konania a následku, napríklad prostredníctvom kauzálnych sloviess.

Domnievame sa, že poznávanie kategórií relevantných pre vyvodzovanie právnej zodpovednosti, ergo sa to dotýka aj kategórie príčinnej súvislosti, by mali byť poznávané nie iba v intenciách všeobecných, ale aj špecifických. Práve preto sme sa rozhodli pre skúmanie vybraných trestných činov, k týmto sme priradili aj skúmanie im obsahovo obdobných trestných činov v zmysle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestní zákoník“ alebo „TrZ“) (hoci nie v každom prípade to bolo možné, poukazujeme na úplne inú podstatu trestného činu zabitia v zmysle § 147 a 148 TZ a zabití v zmysle § 141 TrZ, nakoľko ide o privilegovanú skutkovú podstatu vo vzťahu k trestnému činu vraždy). Uvedená analýza bude venovaná pomerne výlučne aspektom hmotnoprávnym.

K vybraným trestným činom

Pokiaľ ide o trestné činy vraždy a úkladnej vraždy podľa § 144 a 145 TZ, objektívna stránka je v prípade oboch vyjadrená rovnako a to ako usmrtenie iného (diferenciačný znak uvedených trestných činov je viazaný na subjektívnu stránku). Odhliadnuc od toho, čo je potrebné vnímať v zmysle Trestného zákona pod smrťou (s odkazom na § 142 ods. 2 TZ), ak sa zameriame na vlastnú objektívnu stránku, táto je vyjadrená prostredníctvom kombinácie predmetu (na ktorý sa viaže účinok) a následku (ktorý sa viaže na objekt). Platí, že tak ako následok, tak aj účinok musí byť náležite príčinnou súvislosťou previazaný a pokrytý príslušnou formou zavinenia.² V rámci trestných činov proti životu platí, že pokiaľ je zistená cerebrálna smrť inej osoby, ktorá nenastala jej výlučným vlastným správaním, prichádza do úvahy hneď niekoľko

² Zavinenie sa pochopiteľne vzťahuje na všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu. K tomu porovnaj R 17/2003.

možných kvalifikácií. Práve identifikovanie trestnoprávne relevantného konania a poznávanie kauzálneho deja (v spojitosti s pokrytím zavinením) nám umožňuje určiť, pod ktorý trestný čin je možné uvedený skutok subsumovať (samozrejme prihliadnuc na to, že vôbec nemusí ísť o trestný čin). Zavinenie tu potom slúži nie len ako korektív príčinnosti, ale aj ako samostatný znak subjektívnej stránky trestného činu. S ohľadom na znak konania (ako prejavu vôle vo vonkajšom svete) platí, že nie je v rámci objektívnej stránky explicitne obsiahnutý,³ v rámci uvedeného je potom potrebné vychádzať zo všeobecnej časti TZ s odkazom na § 122 ods. 1 TZ (trestný čin úkladnej vraždy, resp. vraždy je klasicky uvádzaným nepravým omisívnym trestným činom). Do úvahy potom prichádza naozaj široká množina alternatív konania (či už aktívneho nenásilného, aktívneho násilného konania, ktoré býva dané najčastejšie, alebo prostredníctvom opomenutia konania, na ktoré bola osoba povinná) v príčinnej súvislosti s následkom, ktorým je spôsobenie smrti iného, pričom je potrebné prihliadať na pokrytie úmyslom (čo vyjadruje reláciu objektívnej a subjektívnej stránky s ohľadom na kvalifikáciu skutku). Spôsob konania teda nie je v rámci daných trestných činov rozhodujúci, rozhodujúca je však danosť príčinnej súvislosti vo vzťahu k následku, ktorá je ľahko preukázateľná prostredníctvom teórie podmienky, a to, že následok by bez danosti konania nebol nastal (prípadne by bol nastal, ale podstatne iným spôsobom, teda pôsobením inej príčiny, prípadne súboru príčin). Príčinná súvislosť vyjadruje, že k smrti poškodeného došlo práve konaním páchatel'a (v danom prípade úmyselným), daný znak je potrebné vnímať v intenciách Trestného zákona jednak prostredníctvom § 8 TZ (definície trestného činu), jednak doktrinálne a nakoniec prostredníctvom judikatúry. Relevantným aspektom je z hľadiska danosti príčinnej súvislosti aj čas dostavenia sa následku, teda čas, ktorý uplynul od trestnoprávne relevantného správania jednotlivca, príčinná súvislosť je zachovaná vo viacerých alternatívach, jednak pokiaľ následok nastane prakticky okamžite po konaní páchatel'a, jednak ak nasleduje v krátkom časovom slede, jednak ak nasleduje v rámci dlhšieho časového okamihu, no konanie páchatel'a je stále najvýznamnejšou príčinou následku.⁴ V rámci poslednej z alternatív je potrebné prísne nahliadanie na javy v príčinnom deji, jednak, či nedošlo k prerušeniu príčinnej súvislosti vstupom medzipríčin (s výlučnou a samostatnou pôsobnosťou), na základe čoho stráca

³ Môže ísť o akékoľvek zbavenie života iného človeka, bez ohľadu na použitý prostriedok. ČENTĚŠ, J. a kol. Trestný zákon. Veľký komentár. 4. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2018, s. 286.

⁴ Pozri v BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon osobitná časť: komentár 2. diel (§ 144-440). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 26.

prvotná príčina svoj význam, resp. či nedošlo k následku, ktorý nebol (napríklad z dôvodu náhody) krytý páchatel'ovým zavinením. Samotný vstup iných príčin v rámci horizontálnej gradácie príčinnej súvislosti do kauzálneho deja nie je dôvodom pre zánik (prerušenie) príčinného vzťahu, pokiaľ prvotná príčina zostala skutočnosťou natoľko významnou, že bez jej danosti by následok nebol býval nastal (príkladom môže byť lekárske zákroky v medziach postupu *lege artis*, poškodeného sa však nepodarilo zachrániť).⁵

Z hľadiska českej právnej úpravy prichádza do úvahy ako obdobná skutková podstata (s ohľadom na objektívnu stránku trestného činu) trestný čin vraždy podľa § 140 odst. 1 a 2 TrZ, resp. zabití podľa § 141 odst. 1 TrZ. Vo všetkých prípadoch platí, že objektívna stránka je vyjadrená rovnako prostredníctvom spojenia „... *jiného... usmrťi...*“, v rámci predmetných skutkových podstát sa len menia okolnosti, ktoré majú v konečnom dôsledku vplyv na závažnosť konania (kým § 140 odst. 2 je vo vzťahu k § 140 odst. 1 TrZ skutkovou podstatou kvalifikovanou, § 141 odst. 1 TrZ je skutkovou podstatou privilegovanou, rozhodujúci význam majú náležitosti subjektívnej stránky). Aj v danom prípade platí, že následkom je biologická smrť mozgu,⁶ konanie, ktoré nie je v skutkovej podstate explicitne vyjadrené môže spočívať v akomkoľvek zbavení života živého človeka,⁷ a to bez ohľadu na to, či pôjde o konanie jednorazové, postupné alebo opakované. Len doplníme, že z hľadiska konania je relevantné aj opomenutie konania, na ktoré bola osoba povinná podľa okolností a svojich pomerov (s ohľadom na § 112 TrZ). Z hľadiska príčinnej súvislosti platia úvahy vyslovené vo vzťahu k slovenskej právnej úprave prípadov úmyselného usmrtenia iného, Trestní zákoník neustanovuje žiadnym osobitným spôsobom (ani implicitným, ani explicitným), v porovnaní s Trestným zákonom, koncept príčinnej súvislosti.

V súvislosti s druhým vybraným trestným činom sme sa zamerali na trestný čin zabitia v zmysle § 147 a 148 TZ, ktorý je z hľadiska skladby vystavaný na úmyselnom konaní a nedbanlivostnom následku (pokiaľ nahliadame na previazanie objektívnej a subjektívnej stránky trestného činu). V konečnom dôsledku ide o úmyselný trestný čin, v rámci ktorého je následok pričítaný z nedbanlivosti (čo spôsobuje, že pokus daného trestného činu neprichádza do úvahy). Objektívna stránka je v rámci oboch skutkových podstát trestného činu vyjadrená prostred-

⁵ K tomu pozri napr. R 37/1975.

⁶ K tomu pozri R 16/1986.

⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník komentář 2. díl (§140 – §421). 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1462.

níctvom spojenia „inému spôsobí smrť“, vo vzťahu k vyjadreniu objektívnej stránky použitej v zmysle § 144 a 145 TZ podľa nášho názoru platí, že ide o plne reverzibilné vymedzenia, ktoré pokrývajú a vyjadrujú rovnakú podstatu objektívnej stránky trestného činu (resp. následok). Konkrétne okolnosti skutku, predovšetkým s ohľadom na subjektívnu stránku, umožňujú uvedené trestné činy rozlíšiť a ustáliť kvalifikáciu (uvedené možno spoľahlivo a s presvedčivosťou odvodiť z prejavov činu, použitých prostriedkov či zo správania páchatel'a)⁸. Samozrejme platí, že zavinenie musí príčinnú súvislosť pokrývať, a to v rámci konštrukcie predmetnej skutkovej podstaty. Konanie je aj v tomto prípade v rámci skutkovej podstaty trestného činu nevyjadrené, nakoľko spojenie „...v úmysle spôsobí ťažkú ujmu na zdraví“ vyjadruje znak subjektívnej stránky. Z hľadiska spôsobov konania platí prakticky to, čo v súvislosti s trestným činom úkladnej vraždy a vraždy, aj v tomto prípade platí, že konkrétny spôsob konania nie je rozhodujúcim kritériom. Musí byť však preukázané, že konkrétne konanie vyvolalo následok v rámci relácie príčinnej súvislosti, a že následok by nebol elimináciou predmetného konania nastal, resp. by nebol nastal za okolností, za akých nastal. Rovnako v súvislosti s trestným činom zabitia platia východiská uvedené vyššie, kedy je z časového hľadiska prejavovania následku od uskutočnenia konania zachovaná príčinná súvislosť. Ako sme uviedli v úvode príspevku, daný trestný čin (s ohľadom na konštrukciu skutkovej podstaty) nemá v rámci rekodifikovaného Trestného zákonníka príslušnú obdobu.

Ďalším vybraným trestným činom je trestný čin usmrtenia v zmysle § 149 TZ (odrazom v rámci českej právnej úpravy je trestný čin v zmysle § 143 usmrcení z nedbalosti), v rámci ktorého je objektívna stránka vyjadrená spojením „inému spôsobí smrť“. V prípade trestného činu usmrtenia platí, že ide o klasický nedbanlivostný trestný čin, to však nevyklučuje jeho vykonanie aj s ohľadom na násilný charakter, hoci spravidla ide o konanie nemajúce násilnú povahu. Pokiaľ by však konanie páchatel'a smerovalo k následku intenzity ublíženia na zdraví, už by nešlo o trestný čin z kategórie nedbanlivostných. Aj v tomto prípade vychádzame z toho, že z hľadiska konania (a v podstate aj následku) platia východiská vlastné pre trestný čin úkladnej vraždy, resp. vraždy, trestný čin je možné spáchať ako konaním, tak aj opomenutím konania.⁹ Pre príčinnú súvislosť (jej prerušenie, resp. nepokrytie zavinením

⁸ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon osobitná časť: komentár 2. diel (§ 144-440). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 23.

⁹ Príkladom opomenutia konania môže byť konanie lekára, kedy pacient zomrel v dôsledku nedostatočného prístupu lekára k vyšetreniu pacienta, kedy nebola správne zistená choroba, hoci

z dôvodu náhody, kde rozhodujúca je možnosť predvídať) platia východiská uvedené vyššie. Navyše tu však s ohľadom na kategóriu kauzality platí, že smrť nastane práve porušením povinnosti páchatel'a (takouto povinnosťou môže byť povinnosť predvídať ležiaceho človeka na ceste v obci).¹⁰

V rámci skúmania sme ďalej venovali pozornosť trestnému činu ublíženia na zdraví v zmysle § 155-158 TZ. V súvislosti s objektívnou stránkou možno uviesť, že táto je v spojitosti s danými skutkovými podstatami veľmi podobná, prakticky môžeme hovoriť o dvoch kategóriách následkov, kedy je spôsobené inému ublíženie na zdraví a kedy je spôsobená inému ťažká ujma na zdraví (s odkazom na výkladové ustanovenie § 123 TZ). Kým § 155 a 157 je viazaný na spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, § 156 a 158 je viazaný na ublíženie na zdraví. Osobitosťou objektívnej stránky v spojitosti s § 158 je prakticky vyjadrenie (abstraktný popis) konania páchatel'a, kedy páchatel' „poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo uloženú mu podľa zákona“, čo má nesporné dopad aj na preukazovanie príčinnej súvislosti. Vo všeobecnosti platí, že trestné činy v zmysle § 155 – 158 TZ je možné spáchať ako konaním, tak aj opomenutím konania, ani v danom prípade nie je spôsob konania rozhodujúci, pričom môže byť prejavovaný násilným, ale aj nenásilným charakterom správania sa jednotlivca (konkrétny spôsob konania sa na poškodenom prejaví prostredníctvom účinku). Príчинná súvislosť musí byť preukázaná medzi konaním páchatel'a a následkom na ľudskom tele (vo forme príslušného druhu ujmy na zdraví), aby bolo nesporné, že k následku došlo práve na základe konania páchatel'a (aj tu platia podmienky uvedené v texte vyššie pre zachovanie príčinnosti s ohľadom na časový okamih dostavenia sa následku v súvislosti s konaním páchatel'a). S ohľadom na úmyselné konanie platí (vo vzťahu k § 155 a 156 TZ), že toto musí príčinnú súvislosť pokrývať (aspoň vo forme nepriameho úmyslu), páchatel'ovi nie je možné pričítať príčinné priebehy (aj následky) pre neho nepredvídateľné¹¹ (napr. situácia, v rámci ktorej páchatel' spôsobí inému ublíženie na zdraví, tento je hospitalizovaný v nemocnici kde v dôsledku svojej nešikovnosti spadne

zistená byť mohla (a teda táto nebola liečená). K tomu pozri ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník komentár 2. díl (§140 – § 421). 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1462.

¹⁰ K tomu primerane porovnaj Rč 43/2002, NS Rč 11/2002-T 279, NS Rč 16/2002-T 389.

¹¹ Osoba nemôže byť zodpovedná za následky vyvolané nevypočítateľným a neodvratiteľným konaním poškodeného. K tomu primerane porovnaj R 2858/1927. Od osôb tiež nemožno požadovať, aby vždy predvídali od druhých možné porušenie ich povinností a z toho následné rozvínutie príčinnej súvislosti vedúcej k spôsobeniu ťažkej ujmy na zdraví alebo ublíženia na zdraví v zmysle § 157 či § 158 TZ. K tomu primerane porovnaj B 23/3/1971.

a spôsobí si zranenie povahy ťažkej ujmy na zdraví). Vo vzťahu k § 157 a 158 TZ platí uvedené obdobne, avšak v súvislosti s nedbanlivostným zavinením. Konanie páchatel'a zostáva významnou príčinou aj za predpokladu, že do príčinného deja vstúpi nová príčina, ktorá však pôvodný príčinný dej neprerušuje, ale spolupôsobí pri vzniku trestnoprávne relevantného následku (nakoľko pôvodná príčina je *conditio sine qua non* bez ktorej by následok nebol v danej podobe nastal).¹²

Ako sme spomenuli, z hľadiska objektívnej stránky vykazuje osobitosti v rámci predmetných skutkových podstát trestného činu ublíženia na zdraví trestný čin v zmysle § 158 TZ. Kým ako následok je vnímané ublíženie na zdraví, konanie musí spočívať v porušení dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatel'ovho zamestnania povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženej mu podľa zákona (nejde teda o porušenie akejkoľvek povinnosti). Medzi porušením príslušného druhu povinnosti a následkom musí byť potom preukázaná danosť príčinnej súvislosti.¹³ Príčinná súvislosť sama o sebe vyžaduje v rámci danej skutkovej podstaty, aby bol porušením predmetnej povinnosti spôsobený následok vo forme ublíženia na zdraví. Táto je zachovaná aj za predpokladu, že na základe porušenia pravidiel v cestnej premávke (ako porušením dôležitej povinnosti) síce nedôjde k priamemu stretu vozidiel páchatel'a a poškodeného, ale následok predpokladaný skutkovou podstatou nastane v reakcie poškodeného, ktorým sa snaží dopravnej nehode vyhnúť.¹⁴ V rámci českej právnej úpravy nachádzame obdobné trestné činy v rámci trestných činov proti zdraviu (§ 145 – 148 TrZ), ide o päť samostatných skutkových podstát so samostatným označením. Z hľadiska objektívnej stránky je táto vyjadrená zhodne prostredníctvom spojenia „...jinému ...způsobí těžkou újmou na zdraví“, resp. „...jinému ... ublíží na zdraví“ (výkladové ustanovenie dotýkajúce sa predmetných pojmov je obsiahnuté v rámci § 122 TrZ), pričom jednotlivé skutkové podstaty sú diferencované prostredníctvom aspektov subjektívnej stránky. Aj v prípade českej právnej úpravy platí, že konanie páchatel'a je explicitne vyjadrené len v rámci trestného činu v zmysle § 148 TrZ (ublížení na zdraví z nedbalosti), prakticky obdobne ako je tomu v prípade slovenskej právnej úpravy (a to „...poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo

¹² K tomu porovnaj NS Rč 16/2002-T 389.

¹³ K tomu pozri napr. R 31 /1966. Ak v rámci skutku pôsobilo viacero príčin, napríklad aj konanie poškodeného, jednotlivé príčiny je potrebné hodnotiť s ohľadom na ich význam pre vzniknutý následok osobitne. Konanie páchatel'a, aj keď je len jedným článkom reťaze príčin, ktoré spôsobili následok, je príčinou následku aj vtedy, keď by následok nenastal bez ďalšieho konania tretej osoby (k tomu porovnaj R 72/1971).

¹⁴ K tomu porovnaj NR 11 Tz 61/1989 alebo R 4755/1933.

funkce nebo uloženou mu podle zákona...“). Pri ostatných uvedených trestných činoch platí, že môže ísť o akékoľvek konanie (resp. opomenutie konania), ktorého následkom je ujma na zdraví predpokladaná príslušnou skutkovou podstatou trestného činu (bez ohľadu na použité prostriedky), avšak len za predpokladu, že je tu založená príčinná súvislosť.

Zvyšné dva trestné činy, ktorým sme venovali pozornosť, predstavujú trestné činy majetkové (s účelom skúmania, či je v súvislosti s uvedeným druhom trestných činov koncept príčinnej súvislosti vnímaný iným spôsobom). V prvom rade sme sa venovali trestnému činu porušovanie povinnosti pri správe cudzieho majetku v zmysle § 237 a 238 TZ (uvedené skutkové podstaty sa okrem odlišností v rámci objektívnej stránky odlišujú aj formou zavinenia). Možno konštatovať, že objektívna stránka trestného činu je vyjadrená prostredníctvom stanovenia následku (spôsobenie malej škody v prípade § 237 TZ, spôsobenie značnej škody v prípade § 238 TZ; následkom uvedeného trestného činu nie je to, či sa páchatel obohatil, rozhodujúci je vznik škody, čo je dôležité aj s ohľadom na preukazovanie príčinnej súvislosti) a konania (porušenie všeobecne záväzným právnym predpisom ustanovenej povinnosti alebo povinnosti uloženej právoplatným rozhodnutím súdu alebo vyplývajúcej zo zmluvy opatrovať alebo spravovať cudzí majetok v zmysle § 237 TZ, v rámci § 238 TZ nie je obsiahnutá alternatíva, že predmetná povinnosť môže byť založená aj zmluvne¹⁵), ktoré môže spočívať ako v konaní, tak aj v opomenutí konania, na ktoré bola osoba povinná. Podstatou vyjadrenia príčinnej súvislosti v daných prípadoch je, že následok vznikol v dôsledku porušenia príslušne založenej povinnosti spravovať alebo opatrovať cudzí majetok (prepojenie konania a následku v objektívnej realite), a teda, že škoda na majetku nevznikla preukázateľne z iného dôvodu (resp. že by bola nastala, aj ak by páchatel svoju povinnosť neporušil). Možno však konštatovať, že príčinná súvislosť nie je explicitne obsiahnutá ani v rámci danej skutkovej podstaty, je ju však možné odvodiť zo znenia „*spôsobí škodu tým, že*“. O obdobnom vyjadrení môžeme hovoriť aj v rámci českej právnej úpravy, konkrétne v zmysle § 220 a 221 TrZ. Aj v danom prípade platí, že zákonodarca vymedzuje v rámci daných skutkových podstát objektívnu stránku prostredníctvom vyjadrenia konania a následku (ktoré diferencuje obdobne ako slovenský zákonodarca), podstatným prvkom

¹⁵ Pokiaľ by došlo ku značnej škode na majetku spôsobenej nedbanlivostným konaním osoby, ktorá je povinná cudzí majetok spravovať alebo opatrovať na základe zmluvnej povinnosti, nepôjde o trestný čin, ale o delikt v oblasti občianskej zodpovednosti za škodu. To však neznamená, že nie je potrebné náležite preukázať príčinnú súvislosť medzi konaním a následkom, avšak v intenciách daného druhu právnej zodpovednosti.

z hľadiska vnímania (a implicitného vyjadrenia) príčinnej súvislosti je spojenie „...a tím jinému způsobí...“ (zákonodarca však prostredníctvom vymedzenia znakov danej skutkovej podstaty neustanovuje, že musí ísť len o škodu na opatrovanom alebo spravovanom majetku, v príčinnej súvislosti je aj iná škoda, ktorá vznikla porušením predmetnej povinnosti vo sfére poškodeného). Porušenie povinnosti spravovať alebo opatrovať cudzí majetok musí byť potom aspoň jednou z príčin, bez danosti ktorej by škoda nebola vznikla, resp. by bola vznikla, ale v podstatne odlišnom rozsahu.¹⁶

Posledným z trestných činov, ktoré sme podrobili analýze s ohľadom na príčinnú súvislosť (resp. znaky objektívnej stránky trestného činu), je trestný čin zvýhodňovanie veriteľa v zmysle § 240 TZ. Aj v danom prípade platí, že objektívna stránka predmetného trestného činu je vyjadrená explicitne aj konaním (zvýhodnenie iného veriteľa) a následkom (hoci aj čiastočné zmarenie uspokojenia svojho veriteľa). Zákonodarca stanovuje konanie prostredníctvom určitých hraničných kritérií, konkrétne vykonanie môže spočívať v rôznych alternatívach aktívneho konania (domnievame sa, že samotná konštrukcia „zvýhodní iného veriteľa“ v sebe obsahuje vyjadrenie toho, že vo vzťahu k zvýhodneniu iného veriteľa sa vyžaduje určité aktívne správanie páchatel'a). Pod zmarením môžeme rozumieť nemožnosť veriteľa dosiahnuť čo možno aj čiastočne uspokojenie svojej pohľadávky z majetku dlžníka.¹⁷ Príčinnú súvislosť je potom potrebné preukázať medzi aktom konania, v rámci ktorého páchatel' zvýhodnil iného veriteľa, pričom následok (čo aj čiastočné zmarenie uspokojenia veriteľovej pohľadávky) nastal práve v dôsledku danej príčiny, nie inej výlučnej a samostatnej príčiny. Konanie, v rámci ktorého dlžník len oddiali uspokojenie svojho veriteľa, hoci zvýhodnením iného veriteľa, nemožno podradovať pod predmetný trestný čin (hoci by bola založená príčinná súvislosť medzi zvýhodnením iného veriteľa a medzi oddialením uspokojenia). S ohľadom na odraz daného trestného činu v rámci Trestného zákoníka (§ 223 zvýhodnění věřitele) možno konštatovať, že z hľadiska objektívnej stránky ide o konštrukčne zhodné skutkové podstaty (samozrejme s ohľadom na vnímanie výšky škody, ktorá je vymedzená prostredníctvom výkladových pojmov).

¹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník komentář 2. díl (§140 – § 421). 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2185.

¹⁷ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon osobitná část: komentář 2. díl (§ 144-440). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 608.

Záver

Hoci ide z hľadiska vyššie uvedených trestných činov proti životu o rozdielne skutkové podstaty trestného činu, svojou objektívnou stránkou sú v podstate totožné a odlišnosti vznikajú v súvzťažnostiach na iné znaky skutkovej podstaty trestného činu (predovšetkým s ohľadom na kategóriu zavinenia). Z hľadiska príčinnej súvislosti (vnímajúc ju v rámci objektívnej stránky) potom nevidíme medzi predmetnými trestnými činmi výrazný rozdiel, nakoľko spája konanie (ktoré nie je bližšie špecifikované v rámci skutkovej podstaty) a následok, ktorý je vymedzený prostredníctvom spojenia usmrtí iného. Uvedené potom platí ako vo vzťahu k slovenskej, tak aj k českej právnej úprave trestných činov proti životu. V spojitosti s kvalifikáciou skutku má osobitný význam už spomenutá subjektívna stránka trestného činu, najmä v spojitosti s korekciou príčinnej súvislosti.

Uvedené môžeme obdobne tvrdiť aj v spojitosti s analyzovanými majetkovými trestnými činmi, nakoľko príčinná súvislosť ako znak objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu je ustanovená prostredníctvom kauzálnych slovík vyjadrujúcich prepojenie konania a následku (bez ohľadu na formu vyjadrenia daných znakov).

V súhrne potom platí, že príčinná súvislosť nijakým spôsobom nepredstavuje diferenciacné kritérium, ktoré by vplývalo na konštrukciu skutkových podstat trestných činov obsiahnutých v Trestnom zákone. To, že danosť príčinnej súvislosti je možné vyjadriť spravidla len prostredníctvom kauzálnych slovík, resp. implicitne zo vzťahu konania a následku, nijakým spôsobom neovplyvňuje význam príčinnej súvislosti ako obligatórneho znaku skutkovej podstaty trestného činu.

Vo vzťahu k objektu trestného činu môžeme vysloviť obdobný čiastkový záver. Kým na strane jednej predstavuje objekt trestného činu kategóriu, ktorá má nesporne význam vo vzťahu k zisťovaniu a preukazovaniu príčinnej súvislosti, na strane druhej nemožno tvrdiť, že by objekt korigoval príčinnú súvislosť s ohľadom na jej vnímanie (t. j. podstatu objektívnej kategórie) v podmienkach teórie trestného práva. Preto objekt trestného činu predstavuje kvázi obdobu korektívu kauzality najmä s ohľadom na aplikačnú rovinu preukazovania príčinnej súvislosti. Uvedené tvrdíme napríklad s ohľadom na to, že môže vystupovať (okrem iných kategórií) ako základný element pre (spolu) vytvorenie abstraktných mechanizmov a schém, ktoré budú využiteľné v procese zisťovania a preukazovania príčinnej súvislosti v trestnom konaní pre skupiny trestných činov diferencované práve prostredníctvom objektu trestného činu.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J, ZÁHORA, J. a kol.: *Trestný zákon osobitná časť: komentár 2. diel (§ 144-440)*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2011. 1568 s.
2. ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný zákon. Veľký komentár*. 4. aktualizované vydanie. Žilina : Eurokódex, 2018. 1008 s.
3. ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní zákoník komentář 2. díl (§140 – § 421)*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012. s. 1451-3586.
4. R 2858/1927.
5. R 4755/1933.
6. R 31 /1966.
7. B 23/3/1971.
8. R 72/1971).
9. R 37/1975.
10. R 16/1986.
11. NR 11 Tz 61/1989.
12. Rč 43/2002.
13. NS Rč 11/2002-T 279.
14. NS Rč 16/2002-T 389.
15. R 17/2003.